

EGY ATÍPIKUS ADATKEZELÉSI JOGALAP TÍPIKUS HELYZETBEN

SZERZŐ: DR. KOZÁK ANDRÁS LL. M. ADATBIZTONSÁGI ÉS
ADATVÉDELMI SZAKJOGÁSZ

Az emberi élet, a testi épség és az egészség jogi és morális értelemben egyaránt a legfontosabb, legjobban preferált érték, melynek védelme az oktatási intézmények gyakorlatában az utóbbi időben jelentős mértékben felértékelődött a gyermekek, a legfiatalabb nemzedék tagjait fenyegető különféle veszélyek, így az étel- és gyógyszerallergia, valamint más egészségkárosító hatások miatt, melyek tekintetében a személyes adatok kezelése is releváns kérdésként vetődik fel nem utolsó sorban az egészségügyi adatok, mint különleges adatok révén.

Írásomban a gyermekek, a tanulók életének, egészségének védelme érdekében történő cselekvésekhez szükséges személyes adatkezelések tételes jogi, jogelméleti alapjait és a köznevelési intézmények gyakorlatával összefüggő kérdéseit kívánom taglalni, melyeket egy fiktív jogeset elemzésével is megvilágítok.

A GDPR [1] 6. cikk (1) bekezdésének d) pontja értelmében a személyes adatok kezelése jogilag megalapozott, ha az adatkezelés az érintett vagy egy másik természetes személy létfontosságú érdekeinek védelme miatt szükséges.

A joggyakorlat által vis maior vagy d) pontos adatkezelésnek nevezett személyes adatkezelés lényegi eleme a létfontosságú érdek, melynek helyes értelmezése a jogszerűség elemi feltétele. A létfontosságú érdek bármely természetes személy védelmét szolgálhatja, és nem lehet kiterjesztően alkalmazni: az élethez vagy az abból folyó testi épséghez, egészséghez való jog lényeges mértékű fenyegetése esetén alkalmazható. E jogalap jellegzetessége, hogy egyrészt az érintettre és az adatkezelőre egyaránt vonatkozhat, feltéve, hogy az adatkezelő természetes személy, és ezenkívül bármely élő ember védelmében alapítható rá személyesadat-kezelés, másrészt e jogalappal kell is élni, ha egy természetes személy életének a védelme válik szükségessé.

Létfontosságú érdek „az életet vagy testi épséget közvetlenül fenyegető veszély elhárításához fűződő érdek.”[2] A GDPR (46) preambulumbekzdése elvi éllel mutat rá arra, hogy az adatkezelést jogszerűnek kell tekinteni akkor, amikor az az érintett életének vagy más fent említett természetes személy érdekeinek védelmében történik.

[1]AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/679 RENDELETE (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

[2] Jóri András (szerk.) (2018): A GDPR magyarázata. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.154. old.

Más természetes személy létfontosságú érdekeire hivatkozással személyes adatkezelésre elvben csak akkor kerülhet sor, ha a szóban forgó adatkezelés egyéb jogalapon nem végezhető. A személyes adatkezelés néhány típusa szolgálhat egyszerre fontos közérdeket és az érintett létfontosságú érdekeit is, például olyan esetben, amikor az adatkezelésre humanitárius okokból, ideértve, ha arra a járványok és terjedéseik nyomán követéséhez, vagy humanitárius vészhelyzetben, különösen természeti vagy ember által okozott katasztrófák esetében van szükség.

Az óvodákban, iskolákban, kollégiumokban sajnos igen gyakran fordulnak elő olyan helyzetek, amikor a gyermekek, tanulók megsérülnek, balesetet szenvednek, vagy más módon veszélybe kerül az egészségük, fizikai épységük. Ennek dokumentálása a köznevelési intézmény obligát adatkezelési teendője.

Ha adott esetben az intézmény orvosának távollétében mentőt kell hívni a szülő haladéktalan értesítésével egyidőben, közömbös, hogy milyen forrásból származik a szülő elérhetőségi adata (meg nem adott mobiltelefonszám, titkosított vezetékes vonal, munkahelyi telefonszám stb.), mert a védendő érték elsődlegessége annulálja a személyes adat védelméhez fűződő jogi érdeket. S ez a helyzet a gyermek- és tanulóbaleseti statisztikák magas

számaiból ítélve nem atipikum a napi gyakorlatban.

Különösen fontos ez az 1-es típusú diabétessel élő gyermekek, tanulók nevelési-oktatási intézményben akut esetben történő ellátása vonatkozásában. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 62. §-nak 2021. szeptember 1. napján hatálya lépő (1e) bekezdése elrendeli, hogy az intézményvezető az inzulinfüggő cukorbeteg gyermek, tanuló esetleges rosszulléte esetére az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény előírásaival összhangban álló speciális ellátási eljárásrendet alakít ki.

A létfontosságú érdek által megalapozott adatkezelés esetén meg kell különböztetni az általános értelemben vett személyes adat és az egészségügyi adat, mint különleges adat kategóriáját.

A különleges adat - így az érintett testi vagy pszichikai egészségi állapotára, továbbá a számára nyújtott egészségügyi szolgáltatásokra (pl. kezelésekre) vonatkozó egészségügyi adat - csak akkor kezelhető jogszerű keretek között, ha az adatkezelés alóli tilalmat a GDPR feloldja

A GDPR 9. cikk (2) bekezdésének c) pontja feloldja az adatkezelési tilalmat azoknak a különleges adatoknak a vonatkozásában, amelyek esetében az adatkezelés az érintett vagy más természetes személy létfontosságú érdekeinek védelméhez szükséges, ha az érintett fizikai vagy jogi cselekvőképzetlensége folytán nem képes a hozzájárulását megadni. Ebben az esetben tehát az adatkezelés az érintett kifejezett akarata ellenére is megtörténik, mert az „érintett létfontosságú érdekében történő adatkezelés az érintetti hozzájárulás beszerzésének lehetetlenségét igényli.”[3]

A különleges adatok létfontosságú érdekek védelme céljából történő kezeléséhez a GDPR többletkövetelményt állít, nevezetesen az érintett jogi vagy fizikai cselekvőképzetlenségét, melynek vonatkozásában kiemelendő, hogy a 14. életévét be nem töltött kiskorú személy megdönthetetlen jogi vélelem (praesumptio iuris et de iure) szerinti cselekvőképzetlensége az óvodák és az általános iskolák tekintetében releváns, amelyhez hozzátehetjük, hogy a kiskorúsága miatt cselekvőképzetlen személy jognyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének hozzájárulása szükséges. Erre utal Jóri András értelmezése is. „A Rendelet[4] szabályozása abban az esetben kívánja az érintett hozzájárulását kiváltva megteremteni az

az adatkezelés jogalapját, amikor az érintett ideiglenesen és/vagy fizikai állapotánál fogva válik cselekvőképzetlenné. Ezért a szabályozás nem alkalmazandó akkor, ha az érintett - akár életkora, akár gondnokság alá helyezése miatt - korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképzetlen. Ilyen esetben az adatkezeléshez álláspontunk szerint a Ptk.[5] vonatkozó szabályai szerint vagy az érintett, vagy törvényes képviselője hozzájárulását kell beszerezni.

A rendelkezés helyes értelmezése nézetünk szerint az, amely szerint az a Ptk. 2:9. §-ában meghatározott cselekvőképzetlen állapot esetében alkalmazható, vagyis akkor, ha az érintett »a jognyilatkozat megtételekor olyan állapotban van, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik«, így gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképzetlen.”[6] [7]

A d) pontos adatkezelés alól tehát az egészségügyi adatok kezelése képez kivételt, melyből az következik, hogy a „GDPR 6. cikk (1) bekezdés d) pontja abban az esetben jelenthet jogalapot, ha az adatkezelés tárgya nem egészségügyi adat ”[8], mert ekkor a GDPR 9. cikk (2) bekezdésének c) pontja alapozza meg a jogszerű adatkezelést.

Mindezek alapján - végezetül - a tárgyalt kérdéskört az alábbi kitalált jogeset elemzésével kívánom összegezni.

[3] Sepsi Tibor (2019): GDPR útikalauz adatkezelőknek. Budapest, Wolters Kluwer Hungary. 158. old.

[4] GDPR

[5] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

[6] Jóri András (szerk.) (2018): A GDPR magyarázata. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 187. old.

[7] Semmis annak a személynek a jognyilatkozata, aki a jognyilatkozat megtételekor olyan állapotban van, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik [Ptk. 2:9. § (1) bek.]

[8] Péterfalvi Attila-Révész Balázs-Buzás Péter (szerk.) (2021): Magyarázat a GDPR-ről. Budapest, Wolters Kluwer Hungary. 144. old.

Az erdei iskolai foglalkozáson részt vevő második osztályos tanuló gyógyszerallergiájáról a szülő nem nyilatkozott a programra való jelentkezés során. A tanuló a program második napján rosszul lett, orvost kellett hozzá hívni. A gyermek gyógyszerérzékenységéről a tanulót és családját már régóta ismerő, az osztályt az erdei iskolai programra elkísérő pedagógiai asszisztens tudott, így a gyermek édesanyját az iskolának meg nem adott közvetlen munkahelyi telefonszámán hívta fel, s megkérdezte őt e fontos egészségügyi adatról, melyet a kikerülő orvossal haladéktalanul közölt.

A tanuló gyógyszerallergiája az egészségi állapotával összefüggő, a személyes adatok különleges kategóriájába tartozó személyes adata, amely a tanuló egészségének, életének megóvása érdekében, tehát az érintett természetes személy létfontosságú érdekének védelmében lehet szükséges esetleges egészségügyi ellátása esetén, melyre a jogesetben foglalt történetben sor is került. Ennek a különleges adatnak a megismerése érdekében a szóban forgó, az adatkezelő iskola nevében eljáró személy olyan, a személyes adat általános kategóriájába tartozó adatot használt fel, amely az adott helyzetben elengedhetetlennek tűnt a gyermek egészségének, életének megóvása érdekében, noha a használt személyes adatot egyéb érvényes jogalap

nem kezelhette volna.

A jogesetben szereplő tanuló egészsége, adott esetben az élete az, ami különleges jogi preferenciát élvez, mert létfontosságú érdeke, hogy ne kapjon olyan gyógyszert vagy kezelést, amely reá nézve egészségi állapotát súlyosítaná. Ehhez volt szükséges a továbbított információ. Az érintett polgári anyagi jogi értelemben vett kiskorúsága okán cselekvőképtelennek minősül, így nem volt nélkülözhető a szülő elérhetőségi adatának kezelése. Az adatkezelés jogalapja a GDPR 6. cikk (1) bekezdésének d) pontjában foglalt vis maior jogalap volt.

Az ilyen és hasonló esetben, „ha az érintett hozzátartozójának a telefonszáma szükséges annak érdekében, hogy az érintett olyan egészségügyi adatát kérdezhessék meg tőle (például gyógyszerérzékenység vagy vércsoport), amely hirtelen rosszullet vagy baleset esetén lényeges információ lehet a mentőorvos vagy az orvos számára”[9], megalapozza a d) pontos adatkezelést.

Az adatkezelést a GDPR 30. cikk (1) bekezdésében foglalt adatkezelési tevékenységek nyilvántartásába fel kell venni.